

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

П'ятковська Оксана Романівна

*кандидат економічних наук, заступник директора,
Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»*

Введення в дію Директиви про тимчасовий захист, яка надала українцям право на проживання, доступ до соціальних послуг, освіти та ринку праці без проходження стандартної процедури надання притулку [1], створило сприятливі умови для соціально-економічної інтеграції порівняно з попередніми міграційними кризами. Водночас, ключовими характеристиками сучасної української вимушеної міграції є високий освітній рівень мігрантів і їхня значна економічна активність. Так, згідно з даними ОЕСР, близько 71% воєнних мігрантів декларують наявність вищої освіти, при цьому більшість з рівнем магістра і вище, і лише 8% не отримували жодної освіти, окрім шкільної [2, с. 4]. Також, за результатами опитувань МОМ у 11 країнах ЦСЄ, близько 66% українців працездатного віку є економічно активними (працюють або шукають роботу) у країнах перебування [3].

Варто підкреслити, що структура зайнятості воєнних мігрантів зазнала помітних змін порівняно з періодом до вимушеної мобільності. Якщо до війни 61% опитаних були зайняті в Україні, то після переміщення частка зайнятих у країнах прийому становить близько 44%, тоді як рівень безробіття серед вимушених мігрантів зріс приблизно до 22% [3]. За оцінками УВКБ ООН, у ширшому європейському контексті приблизно 57% українських воєнних мігрантів віком 20–64 років працевлаштовані, що на 22% нижче, ніж серед громадян приймаючих країн [4].

Однак варто підкреслити, що рівень інтеграції українців у ринок праці країн надання притулку суттєво відрізняється залежно від держави перебування. Загалом найвищі показники зайнятості фіксуються у країнах ЦСЄ, що географічно близькі до України, зокрема, у 2025 році це були Естонія (72%), Угорщина (71%), Польща (68%), Болгарія (67%), Чехія (66%), Словаччина (62%) [4]. Загалом, у Балтійському регіоні, як засвідчують дані МОМ, рівень зайнятості один з найвищих: 85% в Естонії, 70% у Литві, близько 56% у Латвії, і при цьому у всіх країнах цього регіону економічна активність українців зростає порівняно з довоєнним періодом в Україні [5, с. 74]. Натомість у країнах Західної

Європи ці показники значно нижчі, зокрема, у Німеччині – близько 39%, Данії – 39%, Норвегії – 37%, Швейцарії – 29% [4].

Такі відмінності, на наш погляд, можна пояснити кількома чинниками. По-перше, це – специфіка структури економік: у Центральній та Східній Європі більше вакансій у промисловості, логістиці та сфері послуг, які доступні без складної процедури підтвердження дипломів. По-друге, мовна близькість: у Польщі, Чехії та Словаччині українці швидше опановують місцеві мови. По третє, політика інтеграції – деякі країни Західної Європи на початковому етапі робили більший акцент на соціальній підтримці, ніж на працевлаштуванні.

Проте, хоча значна частина українських вимушених мігрантів працевлаштовується відносно швидко, їхня зайнятість часто не відповідає професійній кваліфікації. Так, дослідження УВКБ ООН демонструє, що майже 60% українських вимушених мігрантів працюють на роботах нижче свого рівня кваліфікації, 39% – значно нижче свого професійного рівня, ще 19% – дещо нижче [4]. Серед працівників з вищою освітою понад третина працює у низькокваліфікованих професіях, тоді як серед громадян приймаючих країн цей показник становить лише близько 7% [4].

Крім того, попри порівняно високий рівень зайнятості, українські воєнні мігранти стикаються з низкою структурних перешкод у процесі економічної інтеграції.

1. Мовний бар'єр. Мовна компетентність є одним із найважливіших факторів працевлаштування. Наприклад, у Литві 62% респондентів вказали на мовний бар'єр як ключовий виклик соціально-економічної інтеграції, у Латвії – 38%, в Естонії – 36% [5, с. 75]. Дослідження УВКБ ООН доводить, що особи, які володіють мовою країни перебування, мають приблизно на 13% вищу ймовірність знайти роботу [4].

2. Гендерні та сімейні фактори. Переважна більшість українських вимушених мігрантів – жінки з дітьми [6], тоді як дані УВКБ ООН доводять, що наявність дітей, особливо молодших 6 років, знижує ймовірність працевлаштування приблизно на 11%, що пов'язано з обмеженим доступом до системи догляду за дітьми [4].

3. Визнання дипломів і професійних кваліфікацій. Однією з головних причин професійної декваліфікації є складні процедури визнання дипломів і професійних сертифікатів. Тим не менше, значні кроки у цьому напрямі вже здійснені, як на рівні країн ЄС, так й інших держав [2; 7].

Незважаючи на відносно високий рівень зайнятості, матеріальне становище українських воєнних мігрантів залишається складним. За оцінками УВКБ ООН та ОЕСР, медіанна заробітна плата українських воєнних мігрантів приблизно на 40% нижча, ніж у громадян приймаючих країн [4; 7]. Загалом близько 23% домогосподарств українців у країнах ЦСЄ проживають нижче межі бідності (визначеної як 50% медіанного

доходу країни проживання) [8]. При цьому варто підкреслити, що порівняно з 2023 роком цей показник помітно зменшився (приблизно з 36 %), що свідчить про поступову економічну стабілізацію та кращу інтеграцію на ринку праці. Ключовим чинником матеріальної вразливості є житлові витрати. Близько 60% українських домогосподарств у країнах притулку повністю оплачують оренду житла, а ще 21% частково, тоді як серед місцевого населення частка орендарів є значно меншою. Через це після врахування житлових витрат рівень бідності серед українських воєнних мігрантів може зростати до близько 40% [8].

Фінансова вразливість безпосередньо впливає і на умови життя мігрантів. Домогосподарства з низькими доходами частіше стикаються з нестабільністю житлових умов, труднощами доступу до медичних послуг, ризиками переривання освіти дітей, а також змушені економити на харчуванні. Найвищі показники бідності спостерігаються серед осіб похилого віку, людей з інвалідністю та домогосподарств із підвищеними соціально-психологічними потребами [8].

Підводячи загальний висновок варто зауважити, що інтеграція українських вимушених мігрантів у ринки праці країн Європи відбувається порівняно швидко завдяки режиму тимчасового захисту та економічній активності українців. Водночас вона супроводжується професійною декваліфікацією, невідповідністю зайнятості кваліфікації, мовними й гендерними бар'єрами. Попри високі показники працевлаштування, значна частина мігрантів працює нижче свого професійного рівня та отримує нижчі доходи порівняно з населенням країн перебування, що негативно позначається на рівні матеріального забезпечення та підвищує ризики економічної вразливості навіть серед працевлаштованих осіб. Тим не менше, простежується певна тенденція до позитивних змін у матеріальному становищі мігрантів, а впровадження нових підходів і політик щодо спрощення процедур визнання дипломів у перспективі може істотно підвищити ефективність соціально-економічної інтеграції українських вимушених мігрантів у країнах Європи.

Список використаних джерел:

1. Council of the European Union. (2022, March 4). Council Implementing Decision (EU) 2022/382 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection (Document 32022D0382). EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.071.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2022%3A071%3ATOC
2. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). What we know about the skills and early labour market outcomes of refugees from Ukraine. OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/01/>

what-we-know-about-the-skills-and-early-labour-market-outcomes-of-refugees-from-ukraine_e95955bf/c7e694aa-en.pdf

3. International Organization for Migration. (2024). Labour market integration of Ukrainian refugees: 2023 annual report. IOM. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-response-regional-analysis-labour-market-integration-ukrainian-refugees-annual>

4. United Nations High Commissioner for Refugees. (2026). Labor market integration of Ukrainian refugees in Europe: Employment gaps, skill mismatches, and economic gains. UNHCR Regional Bureau for Europe. URL: <https://reliefweb.int/report/world/labor-market-integration-ukrainian-refugees-europe-employment-gaps-skill-mismatches-and-economic-gains>

5. П'ятковська О. Особливості економічної інтеграції українських вимушених мігрантів у країнах Балтії. Українці Балтії: інтеграція і громадотворення: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Львів. 2025. С. 73–77. URL: <https://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2025/09/ukrayinczi-baltiyi.-zbirnyk.pdf>

6. Центр економічної стратегії. (2025). Українські біженці після трьох років за кордоном: Скільки їх та хто повернеться? Четверта хвиля дослідження: Аналітична записка. URL: https://ces.org.ua/refugees_fourth_wave/

7. Organisation for Economic Co-operation and Development, & European Migration Network. (2024). Labour market integration of beneficiaries of temporary protection from Ukraine. OECD Publishing. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-issues/migration/OECD-EMN%20Inform_%20Labour-market-integration-of-beneficiaries-of-temporary-protection-from-Ukraine.pdf

8. Liminowicz A. High employment rates, but low wages: A poverty assessment of Ukrainian refugees in neighboring countries. UNHCR. 2025. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/115013>